

Katedra Teorii i Metodyki Sportów Indywidualnych
Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie
Theory and Methodology Department of Individual Sports
Academy of Physical Education, Krakow

ANNA PERZYŃSKA-BISKUP, LEON BISKUP, MIROSŁAW KOST

*Health in hierarchy the others life values, which are realized
by womenly environment of gymnasts*

**Wartość zdrowia w hierarchii pozostałych wartości życiowych,
realizowanych w kobiecym środowisku gimnastycznym**

Podjęta przez badane dziewczęta i kobiety aktywność wyczynowa, a szczególnie pełnione przez respondentki w toku kariery sportowej różnorodne role społeczne, w tym rola ucznia, dziecka, sportowca, a następnie żony i matki, mogą wpłynąć w sposób znaczący na ukonstytuowanie się swoistego systemu wartości charakteryzującego kobiece środowisko gimnastyczne. Celem pracy jest zatem ustalenie obowiązującego w badanym środowisku systemu wartości, uporządkowanie ważności poszczególnych jego elementów strukturalnych oraz oznaczenie pozycji wartości zdrowia w hierarchii pozostałych wartości życiowych.

MATERIAŁ I METODA

Materiał badawczy stanowiła grupa 482 zawodniczek trzech dyscyplin gimnastycznych: gimnastyki sportowej, gimnastyki artystycznej i akrobatyki sportowej, reprezentujących 53 kluby, zlokalizowane w całej Polsce. Badaniami empirycznymi objęto 272 gimnastyczki aktualnie uprawiające sport (aktualne) oraz 210 kobiet, które zakończyły już swoją karierę zawodniczą (byłe).

W celu pozyskania materiału empirycznego posłużono się techniką wywiadu socjologicznego, uzupełnionego techniką ankiety oraz obserwacją. Materiał poddano opracowaniu statystycznemu z wykorzystaniem współczynnika V Cramera. W odpowiedziach na postawione pytania, poszczególne udziały procentowe nie sumują się do 100%, ponieważ można było podać kilka przykładów.

WYNIKI

W celu ustalenia obowiązującego w badanym środowisku systemu wartości, w pierwszej kolejności oznaczono hierarchię ważności pojedynczych wartości życiowych. Uzyskane rezultaty badawcze dowodzą, że w kobiecym środowisku gimnastycznym, priorytetową rolę odgrywają dwie wartości: szczęście rodzinne oraz dobre zdrowie, a wysokie udziały procentowe liczebności oraz wyraźna przewaga w stosunku do pozostałych, świadczą o dominującym ich charakterze (tabela 1).

Tabela 1. Wartości życiowe gimnastyczek (w %)

Rodzaje wartości	Kategorie zawodniczek		Ogółem	V Cramera
	Aktualne	Byłe		
Szczęście rodzinne	90,44	92,38	91,29	0,034
Dobre zdrowie	80,88	87,14	83,61	0,084
Interesująca praca	15,44	49,52	30,29	0,368**
Odpowiednie wykształcenie	37,87	16,67	28,63	0,233**
Posiadanie dobrych kolegów i koleżanek	20,59	12,38	17,01	0,085*
Zadowolenie z dobrego wypełniania obowiązków	8,09	15,24	11,20	0,112*
Wysoka pozycja materialna	10,66	11,43	11,00	0,012
Wysokie stanowisko w zawodzie	4,41	4,29	4,36	0,003
Odpowiedni wypoczynek	5,15	1,90	3,73	0,085
Poprawne stosunki z krewnymi	4,78	1,43	3,32	0,093*
Sława i powodzenie	4,78	0,95	3,11	0,097*
Dobra rozrywka	4,04	1,43	2,90	0,077
Uroda	2,94	-	1,66	0,114*

* różnica istotna statystycznie przy $p < 0,05$ **różnica istotna statystycznie przy $p < 0,001$

Pozostałe wartości wymieniane znacznie rzadziej, pogrupowano w dwa zespoły, z których w pierwszym znalazły się te, których częstotliwości wyborów wahały się od 50 do 8 procent, natomiast w drugim wybory mieściły się w granicach kilku procent.

W gronie wartości ułożonych w pierwszym zespole dostrzec można istotne statystycznie różnice, wskazujące na międzygeneracyjny dysonans przekonań. Odnotowano bowiem, że interesująca praca okazała się niezwykle cenioną wartością dla blisko połowy kobiet, które zakończyły karierę sportową. Wysokie znaczenie przypisywały one również zadowoleniu, towarzyszącemu dobrze wypełnianym obowiązkom.

Tymczasem gimnastyczki aktualnie trenujące, większą wagę przywiązywały do odpowiedniego wykształcenia, umożliwiającego w przyszłości znalezienie dobrej pracy. Częściej również, niż ich koleżanki z generacji byłych, przyznawały wyższe znaczenie kontaktom towarzyskim.

Wspomniane powyżej pojedyncze wartości obejmujące swym zasięgiem wszystkie najistotniejsze w opinii respondentek zagadnienia, przyjmowały jednakże charakter wartości ogólnych. W dalszej kolejności postanowiono sprawdzić czy w momencie przełożenia ich na określone dążenia życiowe, utrzymają nadal swe znaczenie na skali wyborów i zdecydowano się zastąpić pojedyncze wartości konkretnymi celami, zmierzającymi ku ich osiągnięciu. Powyższy zabieg pozwolił sprawdzić zgodność hierarchii wartości z hierarchią celów oraz umożliwił uchwycenie spójności między uznawanymi a realizowanymi w środowisku gimnastycznym wartościami. W celu osiągnięcia zamierzonej konkretyzacji uzyskanych danych empirycznych posłużono się listą dziesięciu dążeń życiowych, korespondujących z wartościami przedstawionymi wcześniej, uzupełnioną dwiema nowymi, odnoszącymi się do wartości hedonistycznych i religijnych.

I tak, wśród dominujących celów życiowych przedstawicielki obu grup, za najważniejszą uznały wartość wiedzy (tabela 2). Jakkolwiek korespondujące z wiedzą wykształcenie nie przeważało w poprzednio analizowanej hierarchii wartości, to jednak dość pozytywna kwalifikacja jego wyboru, sygnalizuje wysokie uznanie dla wartości wykształcenia i wiedzy w badanym środowisku.

Na drugim miejscu w populacji zawodniczek aktualnych znalazły się dość nieoczekiwane cele stanowiące urzeczywistnienie wartości etycznych. Na konieczność zastanowienia się nad tym co dobre, a co złe, aby iść właściwą drogą wskazywało 45% dziewcząt. Lokalizacja ich wśród dominujących celów i dążeń, oznaczająca przesunięcie na skali akceptacji z miejsca siódmego na drugie w generacji A oraz z piątego na czwarte w generacji B, wskazuje na wyraźny wzrost znaczenia tych wartości w momencie ich przełożenia na konkretne sytuacje życiowe.

Nie zmieniła natomiast swojego miejsca wysoka ocena walorów zdrowotnych w populacji gimnastyczek, które zakończyły już czynne uprawianie sportu, bowiem zdrowie zarówno w hierarchii wartości, jak i dążeń życiowych ulokowane zostało na drugim miejscu i choć w grupie zawodniczek aktualnie trenujących odnotowano niewielki spadek jego znaczenia, to potwierdza się swoista, wysoka pozycja przypisana zdrowiu na tle innych cenionych przez gimnastyczki wartości.

Tabela 2. Cele i dążenia życiowe gimnastyczek (w %)

Cele życiowe	Kategorie zawodniczek		Ogółem	V Cramera
	Aktualne	Byłe		
– Należy rozszerzać swoją wiedzę – pozwala to lepiej zrozumieć wiele spraw	59,56	58,10	58,92	0,015
– Trzeba dbać o własne zdrowie i o jego pomnażanie	40,81	50,95	45,23	0,101*
– Należy zastanowić się nad tym co dobre, a co złe, aby iść właściwą drogą	44,49	42,86	43,78	0,016
– Trzeba być jak najczęściej z najbliższymi	32,72	50,00	40,25	0,175**
– Trzeba poszukiwać tego co piękne, gdyż daje to wiele przyjemnych przeżyć	19,49	28,10	23,24	0,101*
– Trzeba zwracać uwagę nie tylko na zwykłe codzienne sprawy, ale również wypełniać swoje obowiązki wobec Boga	25,00	12,86	19,71	0,151*
– Trzeba starać się o osiągnięcie jak najlepszej pozycji wśród ludzi i zdobyć ich uznanie	21,69	17,14	19,71	0,057
– Trzeba ciągle polepszać swoją sytuację materialną, dbać o to, aby mieć wszystkie rzeczy ułatwiające człowiekowi życie	12,13	12,86	12,45	0,011
– Należy dbać o rozrywki, zabawić się, aby uciec od trosk życia codziennego	12,13	9,05	10,79	0,049
– Trzeba poświęcać więcej czasu na pracę, szukać w niej satysfakcji i zadowolenia	11,03	5,71	8,71	0,093*

* różnica istotna statystycznie przy $p < 0,05$ **różnica istotna statystycznie przy $p < 0,001$

Z porównania natomiast liczebności wyborów nasuwa się spostrzeżenie, iż korespondujące z wartościami cele życiowe osiągnęły w wyborach respondentek obu generacji niższe w stosunku do poprzedniej skali pozycje, czego przykładem jest „szczęście rodzinne”, które w dosłownym znaczeniu rozumiane być może również jako czas spędzany z najbliższymi osobami. Analogicznie jest również w przypadku „wysokiej pozycji materialnej”, która w przełożeniu na konkretną sytuację, obniżyła swą dotychczasową rangę. Największą rozbieżność poglądów dostrzeżono natomiast w odniesieniu do „interesującej pracy”, której znaczenie zdecydowanie spadło w zestawieniu z preferowanymi celami i dążeniami życiowymi, o pięć pozycji wśród aktualnych i aż o siedem wśród byłych sportswomenek.

Jak widać, wiele z zaprezentowanych w tabeli 1 wartości, nie znalazło potwierdzenia w hierarchii ważności konkretnych sytuacji i dążeń życiowych (tabela 2), co może wskazywać na to, że w momencie przełożenia wartości na konkretne zadania i cele jednostkowe zmienia się przypisywane im znaczenie.

Jakkolwiek w prezentowanych badaniach pojawiły się istotne rozbieżności poglądów w odniesieniu do preferowanych dążeń życiowych, wynikłe z różnic międzypokoleniowych, nasuwa się ostatecznie konkluzja o obowiązywaniu w kobiecym środowisku gimnastycznym w miarę spójnego systemu wartości i zbliżonych celów życiowych.

PODSUMOWANIE WYNIKÓW

1. Wartość zdrowia wraz ze szczęściem rodzinnym stanowi dominujący czynnik w hierarchii wartości życiowych reprezentantek gimnastyki.
2. Badaną zbiorowość charakteryzuje stosunkowo niskie uznanie dla wartości hedonistycznych, awansu zawodowego czy swoistych w środowisku sportowym, sławy i powodzenia.
3. Wśród dominujących celów życiowych przeważa wartość wiedzy, zdrowia, szczęścia rodzinnego oraz cele stanowiące urzeczywistnienie wartości etycznych.

4. Wyższe w środowisku gimnastycznym uznanie zyskują wartości bezpośrednio konwenujące z powszechnie obowiązującym systemem normatywnym, tracą natomiast na znaczeniu wartości, zorientowane na osiągnięcie określonych celów życiowych.

WNIOSKI

1. Badane środowisko gimnastyczne cechuje w miarę spójny system wartości oraz zbliżone cele i dążenia życiowe.
2. Wartość zdrowia przyjmuje priorytetowe miejsce w hierarchii pozostałych wartości życiowych realizowanych w środowisku gimnastycznym.

PIŚMIENNICTWO

1. Łuczak T., Pękalska H. Środowisko rodzinne zawodniczek-bariera czy zachęta do kontynuowania kariery sportowej. *Kultura Fizyczna* 1 (1990) 15-20
2. Krawczyk Z. Kariera sportowa (w:) Sport w kształtowaniu kultury i osobowości. *Studia i Monografie. AWF Warszawa* (1983) 103-173
3. Misztal M. Problematyka wartości w socjologii. PWN Warszawa (1980)
4. Nawrocka W. Wybrane refleksje na temat psycho - społecznych aspektów sportu kobiet. *PSSK Warszawa* (1995)
5. Perzyńska-Biskup Anna. Wzory karier życiowych kobiet wyczynowo uprawiających gimnastykę. Praca doktorska. AWF Kraków (2002)
6. Sekuła - Kwaśniewicz H. Sport zawodniczy a style życia. *studium socjologiczne kobiet czynnych w sporcie. AWF Kraków* (1991)
7. Szot Z. Kariera sportowa gimnastyków. *WSWF Gdańsk* (1978)

STRESZCZENIE

Podjęta przez badane dziewczęta i kobiety aktywność wyczynowa, a szczególnie pełnione przez respondentki w toku kariery sportowej różnorodne role społeczne, wpływają w sposób znaczący na ukonstytuowanie się swoistego systemu wartości charakteryzującego kobiece środowisko gimnastyczne. Celem pracy jest zatem ustalenie obowiązującego w badanym środowisku systemu wartości oraz uporządkowanie ważności poszczególnych jego elementów strukturalnych.

Badaniami objęto grupę 482 zawodniczek trzech dyscyplin gimnastycznych: gimnastyki sportowej, gimnastyki artystycznej i akrobatyki sportowej.

Podstawową techniką gromadzenia materiału była technika wywiadu pogłębionego oraz ankiety, uzupełnione obserwacją. Materiał poddano opracowaniu statystycznemu pod względem ilościowym i jakościowym, a w analizie statystycznych zależności wykorzystano współczynnik V Cramera.

SUMMARY

The professional activity of girls and woman which was taken by them, especially varied social roles during their sport career has a significant influence on the peculiar value system creation, which is characteristic for the female group of gymnasts. The aim of research is to find the valid value system for the examined group and to put in order of importance its individual structural elements.

Research material was group of 482 competitors at three gymnastic's discipline: artistic gymnastic's, rhythmic gymnastic's and acrobatic's.

To prepare empirical material author used sociological interview, questionnaire technique and observations. After this the material was statistical draw up in quantitative and qualitative respect. In statistical analyze links author used V Cramer's coefficient.